

Enkät för aktörer inom funktionsnedsättningsområdet om centrala utmaningar som anknyter till rättigheterna för personer med funktionsnedsättning

Inför utlåtandet vill Människorättscentret höra vilka åsikter organisationer och aktörer inom funktionsnedsättningsområdet har vad gäller centrala teman och utmaningar som anknyter till rättigheter för personer med funktionsnedsättning och som CRPD-kommittén borde bli medveten om.

Svar från Svenska hörsel förbundet:

Artikel 26, habilitering och rehabilitering

Organiseringen av heltäckande habiliterings- och rehabiliteringsstöd för hörselskadade uppfylls inte fullt ut då det råder brist på audionomer i Finland. Bristen är mer utbredd för de som behöver rehabilitering av audionomer på svenska. Det finns platser i landet där man inte kunnat fylla vikariat för svenskspråkiga audionomer och därför inte kan erbjuda audionomtjänster på svenska. Audionomen gör hörseltest, provar ut, och justerar hörapparater. Justeringar av hörapparater behövs i regel göras flera gånger för att ljudet ska bli bra, eller justeras över tid om hörseln förändras. Möjligheten att få rehabiliteringsstöd genom att få prova ut och få sina hörapparater justerade påverkar hörselskadades möjlighet att delta på lika villkor med andra i samhället.

Audionomerna har under många år varit med på listan över yrkesgrupper det råder "stor brist" på enligt yrkesbarometern. Idag finns ingen audionomutbildning på svenska. Den utbildning som finns går på finska och är en påbyggnadsutbildning för den som har avlagt en lämplig yrkeshögskoleexamen inom hälsoområdet. Utbildningen har en kostnad för den enskilde, något som kan inverka på möjligheten och viljan att studera till audionom negativt.

Det finns dåligt med statistik att tillgå kring hörselvården men i en nordisk undersökning från 2014 konstateras att trots att antalet hörselskadade korrelerar med de andra nordiska länderna görs det färre hörapparatutprovningar i Finland i förhållande till folkmängden än i våra nordiska grannländer. I Finland finns färre audionomer i förhållande till folkmängden än i till exempel Sverige och Danmark.

En obehandlad hörselnedsättning kan ge vidare konsekvenser. En person som inte hör väl drar sig ofta undan vilket påverkar de sociala kontakterna negativt med isolering och ensamhet som följd. Studier visar på en koppling mellan hörsel och minnet. Att höra sämre kan leda till demens. Användning av hörhjälpmedel bidrar till ökad social delaktighet, ökad livskvalitet och kan i bästa fall hindra eller försena utvecklingen av demens.

Finland behöver förbättra utbildningsmöjligheterna av specialister inom hörselvården och försäkra att det finns rehabiliteringsstöd till hörselskadade. För hörselskadade kan det vara lättare att tillgodose sig informationen på sitt modersmål. Därför behövs det säkerställas att det också finns svenskspråkiga audionomer.

Artikel 9, tillgänglighet

Användningen av textning, teleslinga och tolkning är en förutsättning för att hörselskadades ska ha tillgång till information och kunna ta del i samhällsdebatten på lika villkor som andra. Det finns många situationer då information inte är tillgänglig för hörselskadade. Det är viktigt att det finns komplementär information i skrift, på papper eller på skärm, så att hörselskadade får tillgång till samma information som andra. Många platser har teleslinga installerad men ingen som vet hur den fungerar eller som ser till dess

underhåll. Med den teknologiska utvecklingen skulle automatisk textning gå att använda i större utsträckning för att säkerställa att de budskap som ropas ut i högtalarsystem i centraler och i kollektivtrafik når fler. Samtidigt som skrivtolkar som tolkar i realtid måste säkras för att säkerställa att informationen blir korrekt i de sammanhang det inte får bli fel. Många hörselskadade väljer praktiska utbildningar framför teoretiska pga. att de inte är säkra att de ska klara av att följa med i studierna. Fler skrivtolkar behövs för att säkerställa att hörselskadade garanteras skrivtolkning under utbildningstiden.

Under coronapandemins gav regeringen presskonferenser som inte var textade. Presskonferenserna visades både på YouTube via Statsrådets sida och via Yle. Detta gjorde att hörselskadade inte kunde tillgodose sig den senaste informationen samtidigt som andra. Vid sådana exceptionella tillfällen och med en så stor samhällspåverkan måste det finnas information tillgänglig för alla.

Trots EU:s direktiv om tillgänglighet på webben varit i kraft i några år är det fortfarande många som inte textar videor enligt lagens krav. Också poddar ska finnas med en motsvarande textversion av ljudinspelningen, något som ofta saknas. Beträffande direktsändningar så kräver inte lagen att de textas direkt men serviceleverantören har upp till 14 dagar på sig att tillgängliggöra det som direktsänts med textning. Många har valt att aktivt feltolka detta till att man får ha en video uppe på nätet utan att texta den i under 14 dagar och många videor tas istället ner innan 14-dagarsgränsen är nådd. Då blir informationen i videon otillgänglig för alla. Med dagens utveckling har den automatiska textningen gått långt och den kan alltmer användas i videoproduktion. Att kommunicera visuellt kan vara till stöd för många. Också hörselskadade kan ha stöd av videomaterial men behöver många gånger samtidigt stöd av textning.

Artikel 31, insamling av statistik och information

Det behövs ändamålsenlig information i form av statistik förändrade personer med funktionsnedsättning. Det finns idag dåligt med statistik rörande personer med funktionsnedsättning, behov relaterade till funktionsnedsättningar, hjälpmedelsanvändning, m.m. Bristen på statistik försvårar både för offentliga instanser att veta vilka behov som faktiskt finns och planera samhället efter dem, samtidigt som det är svårt för intresseorganisationer och enskilda personer att lyfta olika bristsituationer och kunna stödja sina argument på statistik. Det behövs bättre information och statistik både för att bättre kunna bedöma genomförandet av åtaganden i konventionen och för att identifiera och bemöta de hinder som personer med funktionsnedsättning ställs inför vid utövandet av sina rättigheter.